

időt több napig, esetleg hetekig is tartó utazásokra használják fel. Különösen májusban és júniusban, mikor a tanulók agyát már nagyon kifárasztotta az egész éven át folyt munka, rendezzünk lehetőleg sokszor nagyobb kirándulásokat. Ne legyen nagyon sok tanuló egy kiránduló-csoportban, hanem lehetőleg egy-egy osztály tegyen külön kirándulást, még pedig minél több tanár felügyelete alatt. Kerülendők az «önálló», tanári felügyelet nélkül való kirándulások. A kirándulásokra ki kell jelölni a fiuk közül egy *trombitást* és egy *mentőt*. A trombitás azért kell, hogy a szabadban bogarakat, növényeket stb. gyűjtő fiuk el ne tévedjenek. A mentő viszi a mentőszekrényt, melyben kötőszereken (vatta, karbolviz, pólya stb.) kívül néhány gyógyítószer is lesz (opiumtinctura, sodabicarbonica, cognac stb.). Hogy mi ennyivalót vigyenek magukkal a gyermekek, az a kirándulástól függ; a tanár mindenesetre jól teszi, ha erre nézve is ad utasítást a gyermekeknek. Szeszes italokat ne vigyenek magukkal, inkább hideg teát vagy kávét. A mi a kirándulások finanzia-
lis oldalát illeti, a közlekedési vállalatok előmozdíthatnák az ügyet olcsóbb menetjegyekkel. Továbbá lehetne minden iskolában egy kis «kirándulási pénztár», melybe a tehetősb gyermekek hetenkint befizetnének néhány krajczárt, a mivel aztán fedezni lehetne a szegényebb gyermekek költségeit. A turista-egyesületek pedig állítsanak a Kárpátokban deák-szállókat a csehországi «Schülerherberge»-k mintájára.

WALDAPFEL JÁNOS.

(Folytatjuk.)

ÚTBAIGAZÍTÁSOK, ÉSZREVÉTELEK.

Ha valaki, bizonyára a gyakorlatilag működő pædagogus érzi munkája közben leginkább szükségét társai támogatásának, jóakaró tanácsának, elmékedés és gyakorlat nyújtotta tanulságainak. Hogy tehát az, a ki pædagogiai, didaktikai s methodikus kérdésekben ki akarja kérni mások tanácsát, itt folyóiratunk lapjain — neve aláírásával vagy a nélkül — közölhesse kérdéseit, s azokra bárki, a ki magát illetékesnek tartja, válaszolhasson; hogy így egyáltalában üdvös érintkezésbe hozzuk egymással t. tagtársainkat, alkalmat adjunk nekik véleményeik szabad nyilvánítására, valamint arra is, hogy röviden fogalmazott tétélekben a pædagogia és didaktika egyes actualisabb kérdéseire nézve álláspontjukat kifejtthessék akkor is, ha az illető kérdéstről egész értekezést írni nem akarnak: elhatároztuk, hogy a jelzett czélok elérésére a fent írt alcím alatt rovatot nyitunk. A szerkesztőséghez eddig is intézett kérdések

közül itt közlünk egy pár általánosabb érdekűt, a szerkesztőség feleletével.

1. *Helyesli-e a t. szerkesztőség a gyakorlatok iratásának azt a szelvényben divó, polg. leányiskolákban, mondhatni, diühöngő módszerét, mely szerint a gyermekeknek a tanult grammatikai formák begyakorlására ilyenmü feladatokat tűznek ki: «Készítetek nyolcz mondatot, melyek közül kettőben legyen helyhatározó, kettőben időhatározó, kettőben célhatározó, kettőben véghatározó?» Én azt tapasztaltam, hogy az ily dolgozat clablon-szerű, üres formalizmusra vezet s a növendékeknek kelletlenül több fejtevést okoz, vagy visszaélésre kényszeríti őket.*

Felelet. A gyakorlatok iratásának említett módja föltétlenül hibás és elvetendő. Hiszen hogy lehet mondatokat készíteni? Mi a mondat? Nemde gondolat? Lehet-e azt kívánni a gyermektől, hogy tisztán formális, tehát elvont szempontból kiindulva olyan gondolatot alkosson, a melyben pl. célhatározó legyen? A helyett, hogy kitűznék neki a tárgyat, melyről gondolkodjék, a mondatrészeket szabják ki, a melyekhez alkalmazza gondolatát! Ez pszichologiai lehetetlenség. Nem is oldják meg másképen a gyermekek, mint ha az illető mondatrész használatát feltüntető, hallott példa után indulva vagy azt variálják, vagy ha annak analogiájára olyan mondatokat találnak ki, melyekben aztán igazán nincs gondolat. Ez annyira megy, hogy a gyermekeket hazugságra kényszerítik vele, t. i. csak azért, hogy a kitűzött feladatnak megfeleljen, olyat is kénytelen lesz mondani, a mit nem hisz; az iskolában is azt tapasztalja, hogy nem az a fődolog, vajjon helyes gondolatot írt-e le, hanem hogy megfelel-e az a feladatnak? A gyakorlatiratás e módja tehát erkölcstelenségre csábítja a gyermeket.

Azt mondják erre az említett eljárás követői: igen, de hogy gyakoroljuk be a grammatikát, ha példákat nem készítettünk a tanulókkal? A példa minden esetre szükséges, sőt előbb való a szabálynál; iratni is kell dictando útján mentül több jó példát a tanulókkal. De ha önállóan akarjuk őket e tekintetben foglalkoztatni, akkor csak két mód áll rendelkezésünkre. Az első és könnyebb (de épen nem megvetendő) mód az, hogy az összefüggő olvasmány mondatait és mondatrészeit elemeztetjük: nagyon meg lehetünk vele elégedve, ha a tanuló a már tanult grammatikai formákat felismeri és megérti. Ez a mód természetesen inkább szóbelileg gyakorlandó; de épen nincs kizárva az az eset, hogy egyes mondatrészek vagy mondatok különböző kifejezése-módját az olvasmány kisebb-nagyobb szakaszából ki is irassuk. A második mód, mely eleinte szintén szóbelileg gyakorlandó, de később írásbeli feladatokra is igen

alkalmas, az, hogy a kész mondatoknak vagy mondatrészeknek bizonyos szempontból *átalakítását* adjuk feladatul, nevezetesen mondatoknak mondatrészekké, mondatrészeknek mondatokká, mondatrészeknek más mondatrészekké, mondatoknak más mondatokká alakítását. Az ilyen eljárás minden esetre a stílus-tanításnak lesz egyik eszköze, holott a «*mondatkészíttetés*» megrontója a stílusnak, megnyomorítója a gondolkodásnak.

2. «*Helyes-é idegen nyelvet, teszem a németet vagy francziát az illető idegen nyelven irt grammatikából tanítani, mint a hogy azt itt-ott még mindig teszik? Azt hiszem, nem helyes, mert a gyermekek sokszor gépiesen betanulják az idegen nyelven irt szabályokat, a nélkül, hogy értenék.*»

A kérdés a helyes feleletet is magában foglalja. Nemcsak hogy nem helyes a megtanulandó idegen nyelv grammatikáját az illető idegen nyelven tanultatni, hanem valóságos merénylet a gyermeki lélek ellen. A kik ily eljárásnak hívei, azok a direkt methodusra hivatkoznak és azt hiszik, ha nem ért is mindent a tanuló, jobban hozzászokik az idegen nyelvhez, ha szabályait is «idegenül» tanulja. Rettenetes nagy, kettős tévedéssel állunk itt szemben. Először nagy pädagogiai hiba olyan valamit betanultatni, a mit a növendékek nem értenek kellőkép: már pedig hogy értenék meg helyesen a magas stílusban (!) fogalmazott nyelvtani szabályokat, minők pl. a *Felsmann-féle Deutsche Grammatik*-ban jeleskednek? Hisz ily szabályokat magyarul sem volna szabad tanulniok! Ha ezeket meg akarja értetni a tanító, akkor egyébbel se foglalkozzék a német nyelvi órákon. A második tévedés abban áll, hogy a direkt methodusra hivatkoznak. Hiszen a direkt methodus épen nem a grammatikára vonatkozik, hanem a nyelvre. A grammatika épen a direkt methodus által helyesen czélba vett praktikus nyelvtanulással ellenkezik. Vagy nincs tehát szükség német és franczia *grammatikára* (nevezetesen azon a fokon, a hol ezeket tanítani szokták), vagy ha szükség van grammatikára (pl. a középiskolában, hol a latin nyelv rendszere már megteremtette a grammatikai tudatosságot), akkor az csak saját nyelvünkön lehet írva, mert csak az értetheti meg a tanulóval az anyanyelvétől úgy is elütő idegen nyelv szerkezetét.

Egyébiránt e tekintetben rég kimondotta kárhuzató ítéletét az országos közoktatásügyi tanács és, gondolom, hatáskörében a tanügyi kormány is intézkedett. Visszaélés tehát, ha valahol még mindig ezt a klastromi és nevelőnői methodust követik.

3. «*Helyes-é a tanulót felelés végett a padok elé szólítani?*»

4. «*Hogyan lehetne a gyakorlatjavítást az egész osztályra nézve tanulságossá és gyümölcsözővé tenni, hogy a megrótt hibák újra-meg-újra ne ismétlődjenek?*»

A feleletet t. olvasóinktól várjuk.

VEGYESEK.

— **Erzsébet lengyel királyné munkája a királyi gyermek neveléséről.** Ily cím alatt közli az eredeti latin munka magyar fordítását *Regéczy József* tagtársunk jeles folyóiratának, a most már havonként megjelenő *Kalauznak* VI. évfolyambeli 3., 4., 5. és 6. számában; s még folytatása következik. Történelmi és tartalmi becseinél fogva is figyelmet érdemel. — A *Kalauz* most Pozsonyban jelenik meg Stampfelnél s egész évre csak 2 frt az előfizetési ára.

— **Magyarország mai társadalmi viszonyai és a nőnevelés.** *Geöcze Sarolta* tagtársunknak ily címen a f. é. február 18-iki havi ülésen felolvasott érdekes és tanulságos fejtegetéséről jelezve volt, hogy meg fog jelenni folyóiratunkban. Időközben azonban t. tagtársunk a *Budapesti Hírlapnak* adta át cikkét, nyilván, hogy általános érdekű lévén, mentül könnyebben hozzáférjenek azok, a kiknek első sorban szól. Ha terünk engedné, szívesen kinyomatnók a becses cikkét folyóiratunkban is; így azonban, mivelhogy némely kisebb kihagyásokkal már úgy is megjelent, utaljuk az érdeklődőket a «*Budapesti Hírlap*» f. é. márczius 3-iki száma mellékletének tárczájára («*A nőnevelés Magyarországon*» cz. a.).

— **Iskolaügyünk története 1770—1820-ig.** Ily cím alatt közöl folyó cikksorozatot a *Prot. Egyh. és Isk. Lap* — *Marton Sándor* tollából.

— «**Hajdumegyei tankerületi tanítók Gönczy-egyesülete**» (röviden Gönczy-egylet) cím alatt a tankerület nagy szülöttjének, Gönczy Pálnak, nevét viselő egylet alakult, melynek czélja:

a) a tankerület különféle jellegű és fokozatu nép- és szakoktatási intézetei tanerőinek, valamint a nevelés-oktatás más munkaköreit Deb-